

HUKUKSAL BİR KAVRAM OLARAK VATANDAŞLIK

Dr. Öğr. Üyesi Barış TEKSOY

Hukuksal Bir Kavram Olarak Vatandaşlık

- Vatandaşlık ve Devlet
(Devletin İnsan Topluluğu Unsuru)
- Vatandaşlık İlişkisi: Belirli bir devlet ile kişiler arasındaki karşılıklı hak ve yükümlülükler içeren hukuksal bağ
- Vatandaşlık Statüsü: Hukuk düzeni tarafından tayin edilmiş şartları taşıyan kişinin, vatandaşlık ilişkisi sonucunda içerisinde yer aldığı haklar ve yükümlülükler bütünü
- Vatandaş-Yabancı Ayrımı

Hukuksal Bir Kavram Olarak Vatandaşlığın Önemi

1-Anayasa Hukuku bakımından

- Devletin kurucu unsuru olan insan topluluğunu göstermesi ve siyasî bağ nedeniyle, vatandaşlık anayasal bir meseledir. (Türk hukukunda AY m. 66 ile düzenlenmiştir.)
- Bazı temel hak ve hürriyetlerin güvence altına alınması ile bazı ödev ve görevlerin yerine getirilmesi yalnızca Türk vatandaşları için mümkündür.

Örn: m.67-68 (seçme-seçilme, siyasal faaliyette bulunma), m. 70 (kamu hizmetine girme), m.42/5 (zorunlu ilk öğretim), m. 72 (vatan hizmeti)

Hukuksal Bir Kavram Olarak Vatandaşlığın Önemi

2- Ceza Hukuku bakımından

- «Geri verme» bakımından önemlidir. Vatandaş iade edilemez. (m.38) Vatandaş sınır dışı edilemez. (m.23)
- Bazı suçların takibinde ve cezalandırılmasında önemlidir. Örn:
 - TCK m.11 (Türk vatandaşı tarafından yabancı ülkede işlenen suç)
 - TCK m.12 (Türk vatandaşının zararına, yabancı ülkede işlenen suç)
 - TCK m.300/3 (Devletin egemenlik alametlerini aşagılama)

Hukuksal Bir Kavram Olarak Vatandaşlığın Önemi

3- Uluslararası Hukuk bakımından

- Diplomatik Himaye bakımından önemlidir. Vatandaşının, uluslararası hukuk tarafından korunan temel hak ve hürriyetinin ihlal edildiğini düşünen devlet, diplomatik temsilci aracılığıyla himaye talep eder. Bu yetkinin kullanılabilmesi uyrukluk şartına bağlıdır. (*nationality of claims*)
- Devletin vatandaşını ülkeye kabul yükümlülüğü bakımından önem arz eder. Devlet, vatandaşının ülkeye girişine izin vermek zorundadır. Vatandaşını sınır dışı edemez, başka devlet o kişiyi sınır dışı ettiğinde ise ülkesine kabul etmek zorundadır.

Hukuksal Bir Kavram Olarak Vatandaşlığın Önemi

4- Kanunlar İhtilâfı Hukuku ve Milletlerarası Usul Hukuku bakımından

- Uluslararası unsurlu bir özel hukuk uyuşmazlığında, olaya uygulanacak yetkili hukukun, «millî hukuk» olarak tespit edildiğinde, vatandaşlığın tespiti önemlidir. (MÖHUK m.9/1, m.13/1, m.14/1, m.20/1)
- Vatandaşlık, mahkemenin milletlerarası yetkisinin tayinine tesir edebilir. (MÖHUK m.41)
- Teminat yükümlülüğü: MÖHUK m. 48

Terminoloji Sorunu

- Vatandaşlık (Yurttaşlık)

ing. *citizenship*, fr. *citoyenneté*

(!) Yalnızca gerçek kişiler için kullanılır.

- Uyrukluk (Tâbiyet)

ing. *nationality*, fr. *nationalité*

Gerçek Kişiler + Tüzel Kişiler + Şeyler
(Gemi, Uçak, İHA, Uzay Aracı, vb.) için
kullanılabilir.

Vatandaşlık Hukukunun Konusu

- Vatandaş-Devlet arasındaki ilişkinin hukuk açısından incelenmesi (olan hukuk ve olması gereken hukuk bakımından) Temel konular:
 - Vatandaşlığın Kazanılması
 - Vatandaşlığın Kaybı ve Değiştirilmesi
 - Vatandaşlığın İspatı ve Yargı Yolu
 - Tüzel Kişilerin ve Şeylerin Uyraklığı